

LUNDS
UNIVERSITET

Pragmatisk förmåga och pedagogik - finns det ett samband?

Pernille Holck
(pernille.holck@med.lu.se)

Pragmatik

- Användning av språk i socialt samspel
- Användandet av språklig och icke-språklig förmåga i kommunikativt syfte (Perkins 2005)

Men också...

- De sociala och kognitiva förmågor som krävs för att använda språket på ett lämpligt sätt
- Betydelseaspekter som inte framgår av det språkliga uttrycket, t.ex. underförstådd betydelse och bildspråk

Pragmatik och kontext

Pragmatik är kontextberoende –
betydelsen av vad vi säger avgörs inte
bara av orden men också av det som
finns mellan, bakom och bortom orden

Struktur

Innehåll

Användning

Förklaringsmodeller till PP

- Bearbetningsproblem
- Störning i mentaliseringsförmåga eller "theory of mind"
- Otillräckliga tillfällen till social inlärning
- Bristfällig förmåga att undertrycka irrelevant information

(Bishop 1997)

Men också...

- Kognitiva svårigheter
- Problem med språkförståelsen
- Språkstrukturella aspekter (fonologi och grammatik)

Förståelse

- Språklig förståelse: förståelse på ord- och satsnivå
- Pragmatisk förståelse: att kunna integrera ord- och satsförståelse med den omgivande situationen, *kontexten*

Typiska symtom

- Att barnet gör *abrupta ämnesbyten*
- Att det förekommer sk. *ämnesglidning*, dvs. att samtalet till synes okontrollerat driver iväg
- Att barnet *bryter samtalsregler*, t.ex. börjar prata utan 'varsel', vägrar att svara

Exempel 1

V: Vad är det mer i havet då?

B: Vatten.

V: Och mer? Finns där något mer?

B: Båtar.

V: Båtar ja. Finns där något mer?

B: Jag har en stor boll hemma.

V: Har du en stor boll hemma?

B: Ja.

Exempel 2

V: Vad fick dom till middag då? När mamma lagade maten?

B: Öh korv.

V: Korv. Och morötter?

B: Ja.

V: Var dom glada då?

B: Rävar måste ju också leva tycker jag.

V: Ja det tycker jag med. Det tycker jag med faktiskt Anders. Det var en bra tanke. Det är klart att rävarna ska leva. Dom är så söta med. Visst är dom?

Forts symtom

- Att barnets tal är påfallande *långgrandigt* eller *övertydligt*, dvs. barnet talar om sådant som är självklart för samtalspartnern
- Att barnet *underförstår* för mycket, tar för mycket för givet
- Att barnet inte märker att samtalspartnern missförstår
- Att barnet inte klarar av att reda ut missförstånd

Pragmatiska problem vid...

- Afasi
- Aspergers syndrom
- Autism
- Demens
- Down´ s syndrom
- Frontallobsskador
- Fokala hjärnskador
- Grav språkstörning
- Hörselnedsättning
- Hydrocephalus
- Inlärningssvårigheter
- Högersidiga hjärnskador
- Schizofreni

Undersökningsgrupp

- 10 barn med CP och diplegi
- 10 barn med MMC och hydrocephalus
- 10 barn med pragmatiska problem (PP)
- 10 barn med typisk utveckling

Urvalskriterier

- Tal som primärt kommunikationssätt
- Förståeligt tal
- Begåvning > 70 IQ
- CP – diplegi
- MMC – hydrocephalus
- PLI – pragmagiska problem enligt CCC och logopedisk bedömning

Cerebral pares (CP)

- Dysartri
- Förvirring språk – tal
- Har ofta fonologiska och grammatiska svårigheter
- Liten kunskap ang pragmatisk förmåga, i förekommande fall mest på samtalsnivå
- Samband mellan grad av rh och förekomst av språkliga/artikulatoriska svårigheter

Ryggmärgsbråck med hydrocephalus (MMC)

- Har ofta flytande tal med god fonologisk, syntaktisk och lexikal förmåga
- Problem med språkförståelse (83% i en studie)
- Framförallt problem på diskursnivå
- "Content impoverished", "cocktail party syndrome"
- Problem med läsförståelse, narrativ förmåga, inferentiell och bokstavlig betydelse

Bedömningsmaterial

- TROG
- Fonemtest
- Gramba
- PPVT
- Korta berättelser
- Bussagan
- ToM-test (false belief)
- Korttidsminne/ arbetsminne
- CCC
- Raven's matriser

Huvudresultat

- Inga sign skillnader mellan CP och MMC
- Samtliga grupper hade PP i olika utsträckning, $PLI > MMC > CP$
- Svårigheterna gällde fr.a. högre språkliga funktioner som narrativ förmåga och manifesteras fr.a. på textnivå

Forts

- Viktigt att språkförståelsen bedöms på textnivå, inte bara på ord- och satsnivå (global/lokal nivå)
- Analys av atypiska svar på textförståelse kan göra så att en intervention kan anpassas bättre till barnets svårigheter
- Ett "icke-önskvärt" beteende som mazes kan få en positiv effekt (bättre informationspoäng)

Narrativ förmåga

- Viktig förmåga för att lyckas med skolarbete och sociala relationer
- Predicerar språklig förmåga på lång sikt
- Är relaterad till läs- och skrivförmåga hos barn med språkliga problem
- Bör vara en del i en större utredning

Kliniska och pedagogiska implikationer

- Barn med CP riskerar att underdiagnostiseras när det gäller pragmatikrelaterade problem som narrativ förmåga och korttidsminne
- Barn med MMC riskerar att underdiagnostiseras när det gäller språkliga förmågor som språkförståelse

Interventionsstudie

- Sjukgymnaster och logopedier jämfördes under intervention med barn med CP
- Stora likheter mellan grupperna
- Tendens till att log ställde fler frågor och att sjg pratade mer

Forts

- Själg kunde ägna sig åt vardagligt småprat samtidigt som de utförde sin intervention
- För själg är inte barnets kommunikativa svårigheter i fokus, vilket kan leda till att barnet lättare kan ägna sig åt avslappnat småprat

Framtiden...

- Sociala medier
- Ökad medvetenhet
- Inklusion
- Mindre motorik – mer pragmatik?

Samtalskontext och interaktion

- Monologism → dialogism
- Sekventiell organisation, gemensam konstruktion, samarbete och anpassning
- Kontextberoende – betydelsen av vad vi säger avgörs inte bara av orden men också av det som finns mellan, bakom och bortom orden

”Det idealiska samtalet”

- Jämförbar social, begåvningsmässig och utbildningsmässig bakgrund
- Jämn fördelning av initiativ (som inte utgörs av mestadels frågor) och responser
- Talarna ger företrädesvis expanderande responser

Forts

- Jämn fördelning av talarutrymmet
- Inväntande av sin tur
- Båda tar ett kommunikativt ansvar
- Anknytning till centrala aspekter på samtalsämnet

(Linell & Gustavsson, 1987)

Pragmatisk förståelse

- Är intimt förknippad med kognitiva förmågor
- Att förstå en annan persons kommunikativa intentioner
- Att kunna läsa mellan raderna eller göra *inferenser*
- Att kunna identifiera och reda ut språkliga missförstånd i samtal
- Att kunna förstå och producera narrativer (berättelser)

Kontextuella resurser

- Direkta kontextresurser. Vad som sagts och den konkreta situationen (fysisk, personer, föremål)
- Indirekta kontextresurser. Vad man tror/vet om det som sägs, kunskap om medverkande personer, aktivitetstyp, kunskap om språk, kommunikation, rutiner, allmän bakgrundskunskap.

(Linell 2009)

Kvantitet

Ge så mycket information som behövs men inte mer

Sätt

Var tydlig och koncis

GRICE´S MAXIMER

(1975)

Kvalitet

Tala sanning

Relevans

Gör yttrandet relevant för sammanhanget

Inferens och bokstavlig förståelse

- Förmågan att göra inferenser var inte sign sämre än explicit förståelse i någon grupp
- Ca 50% av barnen presterade bättre på inferenser
- CP-gruppen var sign bättre på inferenser

